

РЪКОВОДИТЕЛЬ

на

ОСНОВНОТО УЧЕНИЕ.

— 888 —
отдѣлъ на „читалище“

за учителитѣ, учителкитѣ, ученицитѣ и ученичкитѣ.

Христианска паука въ училищата ип.

Вѣрата не е дѣло на самото разпознаване, защото тогасъ най-умните хора би били и най-религиозни и най добри. Вѣрата не е дѣло нето на самия моралъ; защото има дѣла, които са виждатъ че сѫ нравствено добри, а не сѫ добри. Намиратъ са безбройни дѣла, които са считатъ за високи и благородни, а прѣдъ Бога сѫ прави злодѣяния! Единъ човѣкъ може да знае сичката религия, може да говори върху неї като единъ святецъ, и пакъ може да му бѫде сърдцето праздно и твърдо. Вѣрата е била и остава дѣло на вътрешността човѣческа. Правата религия е винаги религия на сърдечето. Отъ сърдцето религията трѣба да достигне до разума, а отъ разума до волята за да ѹж облагороди, и като образува човѣка, да бѫде на нравствеността най ягка подпорка, а на работата най-силно подбуждение. Най-високата цѣль на вѣрата е: да вѣспитае човѣка, щото да бѫде съвршенъ и способенъ за всяко добро дѣло.

Вѣрата трѣба да развива съгласно човѣка цѣлъ и сичките му душевни сили (мислитѣ, чувствата и волята).

Като има работа върата съ человѣческото сърдце и съ вътрешностът му, то първата длъжност на сѣкър учител е, да уреди религиозното наставление тѣй щото да пробуди, развие и утвърди въ дѣтцата право и честно осъщане. А втората му длъжност е, да покаже, че правата религия не ся състоръ въ това, ако знае иѣкой сичкитѣ членове на върата или ако е много ученъ. Не сѫ най-побожни ония хора, които ся показватъ скромни и смиренi. Човѣкъ може да познава сичкитѣ религиозни истинни, но и пакъ да ги мрази, може съ разума си да ги разбира най-добрѣ, но и пакъ да не му лежатъ на сърдцето! Човѣкъ трѣба да бѫде скроменъ и побоженъ, но не да говори и да ся претваря че е скроменъ и побоженъ. «Сѣкър трѣба да ся осъжесда по дѣлата.»

Трима сѫ въспитателитѣ, които развиватъ и подбуждатъ религиозното образование въ дѣтето; първий е: *природата* (вънъ човѣка); — вторий е: *сѫдбата* (т. е. сичко което доживѣе човѣкъ), — а третий сѫ: *хората*. Най-много можатъ да извършатъ ония хора, които въспитаватъ съ намѣрение; затова родителската кѫща е първий и най-важний изворъ на религиозното въспитание. Башата и майката сѫ първи и най-добри учители на дѣтцата си върху върата. Нека ся развиватъ дѣтцата природно въ здравъ въздухъ на христианския фамилиаренъ животъ; нека ся погрижатъ родителитѣ за религиозното развитие на дѣтцата; нека гледатъ и слушатъ дѣтцата сичко което изисква христианския законъ, и нека бѫдътъ родителитѣ примѣръ на дѣтцата си въ сѣка добродѣтель, — и тогасъ е положенъ добъръ темель, да може да са развива религията отпослѣ въ дѣтето. Но жалостно е, за дето много родители презиратъ религиозния животъ на дѣтцата си. Въ иѣкой случай е сиромашията причина, за дето ся презира въспитанието. Нѣгде хората не щажтъ за това нето да знаѣтъ; а иѣкой искали би да направятъ иѣщо, но не знаѣтъ. Има много кѫщи, гдѣто сѫ самитѣ родители криви, за дето имъ сѫ дѣтцата безнравствени и развратни. Намиратъ ся даже родители, които учажтъ дѣтцата си да лъжатъ, да краджатъ, да бѫдътъ лукави, лицемерци и гордѣливи. — Въ таквасъ кѫща, гдѣто не ся владѣйтъ башата и

майката тъй, споредъ както е заповѣдалъ Богъ; тамъ нѣма миръ и благословение, но проклѣтия и нещастие. Когато са появѣжъ лошеви хора, които нѣматъ нето образъ нето честь, тогась съкий иска да каже че е криво училището. На училището ся отдаватъ сичките причини. На много мѣста са оплакватъ лекаритѣ, че училището било криво, за дѣто е дѣтинското тѣло слабо; чиновницитѣ викатъ противъ училището, за дето са слушавѣжъ толко съ престъпления; священницитѣ ся оплакватъ отъ училището, за дето народа не посещава черковата. Има мнозина, които говорятъ: че училищата можатъ да направятъ въ народа сичко; но не щатъ да знаятъ че училището само неможе да направи нищо. Народното образование е въ рѣшетѣ на домашния и явенъ животъ. Само тогась ще може да постигне училището нѣщо, ако работи въ съединение съ родителитѣ. Но ний виждаме че ся намиратъ въ насъ мнозина учители, особено учителки, които нѣматъ нето понятие отъ вѣрата, тогась какво религиозно вѣспитание може да са очаква отъ тѣхъ?!..

Средствата чрезъ които може училището да развие въ дѣтцата правата религиозность сѫ три. а) *Добрия учителски примѣръ.* б) *Училищния редъ и в.) Живите думи на наставника.*

Съ добрия си примѣръ учителътъ може да помогне най-много на религиозното образование на дѣтцата, само ако и дѣломъ върши онова, върху което говори. Дѣтето счита учителя, като огледало на мъдростта. Каквото рече учителя, то е свято и истинно; каквото направи той, то е добро и умно. Учителътъ е на дѣтето сѫща религия; по тѣсъ причина слушатъ ученицитѣ тѣломъ и душомъ когато говори учителя; затова пазятъ на всяко негово движение, на лицето и на думитѣ; затова приематъ сичко което имъ той каже. Споредъ както е дълженъ учителя да пази вѣнчино на себѣ си, за да има влияние надъ ученицитѣ си, тѣй сѫщо е дълженъ още по-вѣче да ся украсява и вътрешно съ всяка добродѣтель, т. е. да са владѣе винаги и на всяко мѣсто мирно и почтенно за да пробуди въ ученицитѣ едно желание, щото и тѣ да работятъ онова, което работи той. Раз-

бира са че такъвъ примъръ ще може да покаже само онзи учителъ, на когото въ сърдцето има права вѣра. Когато човѣкъ са лишава отъ нѣщо, той неможе да даде нищо. Отъ учителя ся иска да бѫде правий примъръ на дѣтцата, а не само да имъ желае доброто. Тежко и горко на онуй училище, въ което учителът говори на дѣтцата върху религията, а самъ ѹж нѣма на сърдце си. Чудно нѣщо е да говори човѣкъ върху вѣрата, а да нѣма вѣра; но още е по-чудно когато човѣкъ говори върху мира, а самъ прави раздоръ, когато говори върху честността, а самъ е безчестенъ, когато говори върху любовта, а самъ ѹж презира, когато гони завистта, а самъ ѹж притѣжава!! . Такъвъ говоръ е отрова за дѣтинската душа, дѣтцата отъ такъвъ говоръ неможатъ да станатъ никоги смирени, но лъжци и лукави. Некъ не ся представлява учителя за онова, което не е, некъ не приема никой учителъ нето учителка туй звание, когата не е за него, защото дѣтцата лесно разбиратъ способността на учителя и оцѣняватъ думите му. По-добре да покаже човѣкъ самъ какъвъ трѣба да бѫде, не жели да говори непрестанно върху това.

По дѣтинското повѣдение най-добрѣ може да ся познае ползата, която е принесло религиозното наставление. Съ христианскѫтѫ наукѫ трѣба да ся постигне, щото въ училището да владѣе строгъ редъ, да е сичко-мирно и внимателно, да сѫ учениците прилѣжателни и послушни, да сѫ любезни и да почитатъ учителя и постарите. Некъ бѫде пълно убѣденъ съкий, че въ което училище нѣма това, тамъ не ся преподава вѣрата споредъ кайто трѣба.

И живите думи помагатъ при това на религиозното обучение т. е. наставлението трѣба да е живо и пълно съ животъ. «*Онова което трѣба да е най-живо въ живота, нетрѣба никоги да ся съобщава мъртво.*» — «*Онова което трѣба да бѫде живо въ дѣтцата, то трѣба да бѫде живо най-наирѣдъ въ учителя.*» — Сичко зависи отъ учителския духъ, отъ духътъ, който разбужда и дава животъ. Наистинна че учителътъ е длъженъ да знае христианската наука, но отъ него ся иска още и това: да му е говорътъ точенъ, чистъ и ясенъ; да е из-

кусенъ, за да знае да употреби сичко на каквото ще иоучава дѣтцата, да знае съ добра метода да развива съгласно сичките духовни сили въ дѣтцата. Отъ учители ся иска, да не презре нико една духовна старна, а особено да внимава, щото добре да ся развива дѣтинската самостоятелностъ. Сичко това ще може да ся постигне, ако е учителътъ пъленъ съ христиански духъ, съ право евангелски духъ и съ здрава педагогическа практика.

Религиозното наставление трѣба да е христианско. Христововата любовь трѣба да проникне въ дѣтинското сърдце, за да обича дѣтето отъ сичкото си сърдце Бога и истинната, а да мрази сичко онова което не е божественно и нравствено. Да би ся постигнало това, трѣба да са преподава на дѣтцата отъ христианската наука само онова, което ся съгласява съ христианския духъ, което ще научи дѣтето да бѫде сериозно, скромно, любезно, милостиво и тѣрпѣливо и т. н. Да не са предава на дѣтцата въ училището нищо, което не помага на развитието на религиозния животъ. Религията не е теология, нико е теологията религия. *Черковни распри не сѫ за училището. Училището трѣба да бѫде прибѣжище на мира.*

Религиозното наставление трѣба да е педагогическо наставление. Това го изисква съдържанието на тия наставления, даже и самата форма или метода. Религиозното наставление ще отговори на педагогическиятъ начала, ако ся уреди споредъ дѣтинското развитие, т. е. ако ся предава на дѣтцата онова, за което сѫ способни. Не трѣба да са дава на дѣтцата изъ религията нико твърдѣ малко нико твърдѣ много. Не трѣба «твърдѣ малко», защото може да пропадне религиозната способность въ дѣтето. Но еще по-злѣ е да имъ ся даде «твърдѣ много» защото лесно можжтъ да ся наситїжтъ дѣтцата на онова което трѣба да имъ бѫде най-възвишенно и най-мило. Винаги трѣба да ся захваща отъ лесното и да ся отива на по-мъчното; по тѣсъ причинѣ нетрѣба да ся захваща христианската наука съ «*Отче нашъ*» или съ «*Вѣрую*», но трѣба да ся захване съ историята, която е животъ за дѣцата.

Колкото за методата, религиозното наставление тръба да е очевидно и ясно. Затова съкий учител тръба да проповедва на учениците си религиозни прикаски, и то просто и ясно за да можат лесно да ги разберат и запомнят дългата.

Религиозното наставление тръба да е ясно. Св. Писание казва: «*Ако вий неговорите ясно, какъ ще знае светта, какво сте говорили? вий ще говорите на вѣтвра.*» Който иска да бъде ясенъ, тръба добръ да ся пази да не бъде кратъкъ, плитъкъ и съ празни мисли; тръба да ся пази отъ много празни думи които сѫ невразумителни; при това тръба да избъгава механическото учение на изустъ. Тръба да ся тълкуватъ въ преподаванието думите и съдържанието на съкий предметъ. На тосъ начинъ наставлението бива основно, защото полага основа, а бива и занимателно, защото дава на предмета по-голяма ясност.

Дългата тръба да ся огледатъ на онова което имъ казва учителя въ религиозното наставление. Затова наставлението тръба да бъде ясно, а на тосъ начинъ дългата ще бъдатъ внимателни и наставлението ще ги занимава споредъ както тръба. Наставлението тръба да е пълно съ утешение, което да одързостява човѣка, да има моралъ и божественни блаженства. А това ще бъде, ако е учителъ човѣкъ въ когото ся намира сичко това. Затова съкий учителъ тръба да преподава само онова което е твърдо въ неговото убѣждение, да има въ сърдцето си права любовъ къмъ правдата и истинната, къмъ дългата и хората въобще, и да е въодушевленъ за доброто. Още нека мисли съкий учителъ каква отговорност спада върху му, ако не е учили дългата си твой споредъ както му е говорила съвестта и споредъ колкото можаль по-добръ. Страшни сѫ и голѣми следствията, ако не извърши учителя сичко което би трѣбало! Затова нека съкий учителъ има на ума си голѣмата важность на правото религиозно човѣческо образование, и да ся владѣе мирно, сериозно, достойно и любезно.

Нека извърши съкий сичко това което споменахме до тукъ, и да не ся гриже, дали ще бъдатъ полѣзни

думитѣ ми. «Който съе днесъ, неможе да жепе тутака-
си на другия денъ.» Училището е домъ гдѣто растѣтъ
христианските добродѣтели, а и на божията речь както
и на всяко зърно трѣба време до гдѣто ся развие. У-
чителътъ е длѣженъ да посѣе, а каква жетва ще има,
това не е въ нашитѣ рѣци.

Никополъ, 14 Май 1874.

Т. Х. Станчевъ.

Г-нъ П. П. Пърговъ, учителъ у Дивдѣдово, село отъ
Преславската Епархия, обичя ни се да ни изпрашвада
да обнародвамъ въ листътъ си онова, щото върши у учи-
лището, което управлява. Като обнародвамъ съсъ особено
благодарение труда на Г. Пъргова, пакъ припомнями на
нашитѣ народни учители, че додѣто не фанютъ да явяв-
ватъ публично онова, което вършиятъ за организаціята на
училищата и за методите, които употребяватъ въ прѣ-
подаванията си, нѣма да достигнемъ до резултатътъ, кой-
то се чака отъ народните училища.

ПЪРВЪ УРОКЪ

за

Четение и писание у първото отдѣление у основните
училища.

Прѣди да захване да упознава учителя учениците
си съ туй искусство, нека са постарае най първо да ги
освободи и упѣти, да могатъ отговаря съ гласъ и раз-
борно, кога сѫ запитатъ. Да би ся постигнало туй, ще
ги пита учителя: отъ кадѣ сѫ (изъ кой градъ, село или
улица); какъ е имято на баща му и майка му; съ какво
сѫ занимаватъ, иматъ ли братия, сестри, стрикови идр.—
и какъ имъ е имято; гдѣ живѣйтъ и съ какво сѫ за-
нимаватъ; какво вижда сичко въ училището горѣ, доло,
наоколо, отъ дѣснѣ и лѣвѣ странѣ, напрѣдеси и задъ
гърба си; за какво е потрѣбно съко нѣщо и пр? може
сега да ги научи и да сѫ крѣстѣтъ, ако незнайтъ.

Съ туй искусство ще захване да ги учи на четение

и писание, и то най първо устно, което да са състоти отъ развързвание цѣли рѣчи на тѣхните слогове и букви, и сътне да ги свързва на думи. Слѣдъ туй ще пристъпят учителя на този начинъ:

— Знаете ли дѣца, защо сѫ ви проводили вашите родители въ училището?

— Да сѫ учимъ.

— А да ли вий искате да сѫ учите?

— Искаме.

— Тѣй и тряба; защото който не учи, той и незнае нищо, — а незнаеща не обича почти никой.

Съ този начинъ ще напомня на учениците голѣмата полза отъ разумѣванietо на четене и писание, и тогава тутакси ще прѣмине на:

Разглобяване рѣчите на слогове и букви, и свързанието имъ отъ сѫщите букви.

Учителът ще попита ученика:

— Какъ са дума туй (показва носа си), съ което миришемъ?

— Дума са носъ.

— Кажете ми сега, кой гласъ сте чули най първо у тѣзи рѣчъ: н-о-с?

— Учителът ще изговори тѣзи рѣчъ протегнато, като раздѣлѣтъ гласовете ѝ единъ отъ другий.

Ако би дѣцата да незнайкатъ добрѣ да отговорятъ на питанието, учителът ще имъ изговори на истиинъ начинъ още единъ пътъ сѫщата рѣчъ, — и ще ги пита пакъ за нейните гласове. Незнайкатъ ли учениците и сега да кажатъ, ще имъ ѝ покаже учителя, и ще застане тутакси учениците да ѝ исто тѣй изрѣкватъ.

Учителъ: Каква ще бѫде прочее рѣчта, когато сѫ изговорятъ по бжржѣ гласовете: н-о-с?

— Ще бѫде носъ.

— Учителя на другий ученикъ: Кажи ти Стояне, що е туй (показва му съ пръстъ окото си)?

— То е:око.

— Кой е първий гласъ у рѣчта: о-к-о?

— Първия гласъ е: о.

— Какъвъ гласъ са чюе слѣдъ: о?

- Чюва са гласъ: к.
— А слѣдъ: к?
— Сѣтне са чюе гласъ: о.
— Каква ще стане рѣчта, ако изговоримъ по бѣржъ гласътъ о-к-о?
— Ще стане рѣчъ: око.
— Слушайте добрѣ, да ви кажіхъ още единъ пажъ (по слогове) тѣзи рѣчъ! — око.
— Кой знае да ми каже: на колко пажти съмъ изрѣкълъ тѣзи рѣчъ?
— Внимавайте да кажіхъ тѣзи рѣчъ още единъ пажъ! о-ко.
— На колко пажти съмъ юж прочее изрѣкълъ?
— На два пажти.
— Какво съмъ казалъ най първо?
— О.
— А сѣтне?
— Сѣтне: ко.
— Прочее рѣчта о-ко са дѣли на два раздѣла, а тѣзи раздѣла сѫ думатъ слогове.
— Кажете ми сега: Колко слога има у рѣчътъ: о-ко?
— Има два слога.
— Кой е тука първий слогъ?
— Първий слогъ е: о.
— А кой е вторий слогъ?
— Вторий е: ко.
— Какъвъ гласъ има у слога: к-о?
— Гласове: к и о.
— Каква рѣчъ става, ако слоговетъ: о и ко сѫ изрѣкътъ единъ подиръ другий по бѣржъ?
— Ще стане рѣчъ: око.
- Учителя на другий ученикъ: А каква рѣчъ ще стане, ако изрѣкъ по бѣрже гласоветъ: а-з-б-у-к-а?
- Ще стане: азбука.
— Колко слога има у рѣчътъ: аз-бу-ка?
— Има три слога.
— Кой е първий слогъ?
— Първий слогъ е: аз.
— Кой е вторий слогъ?
— Бу.

- А третий?
- Ка.
- Кои гласове правіжтъ слога: аз?
- Гласоветѣ: а и з.
- Кои гласове сѫ у слога: б-у?
- Гласове: б и у.
- А у слога: к-а?
- К и а.
- Каква рѣчъ ще стане, кога сѫ изрѣкватъ слоговетѣ единъ подиръ другий: аз-бу-ка?
- Ще бѫде рѣчъ: азбука.

Тѣй сѫ разлагатъ най първо едносложни рѣчи съ малко съгласни букви и послѣ двусложни и т. н. на тѣхнитѣ слогове и букви, който са съставїжтъ отъ разни букви, до като ги добрѣ научїжтъ дѣцата. За туй ще са потруди учителя да изнамѣрва и да дава на учениците си таквизи рѣчи, у които би сѫ намѣрили сичкитѣ 35 букви въ бѣлгарский язикъ. Въ сѫщото врѣмя ще упѣти учениците да правїжтъ прѣдуготовление за долньото писание — писание разни черти; като: (прави полѣгати линии; начопени линии; свързани линии; отъ лѣво на дѣсно, горѣ свити линии; отъ дѣсно на лѣво повлечени и на долний край свити линии; тѣркалисти 0000000; увити отъ дѣсно на лѣво, и отъ горѣ на долу отвлечени линии; отъ дѣсно на лѣво повлѣчени и т. н.) и то най първо на училищнѣтѣ таблѣ, спорѣдъ образа даденъ отъ учителя, а сѣти на плакитѣ си.

Съ туй начяло учителя упознава учениците съ буквеннитѣ знакове, и то най първо съ малкитѣ руко-писни, по този начинъ:

Сега знаете вече дѣца, що е слогъ и какви гласове има у сѣкѫ рѣчъ. Още тряба да научите, какъ сѫ бѣлѣжїжтъ тѣзи гласове въ писание, и ще можете ту-такси научи, какъ сѫ бѣлѣжїжтъ тѣзи гласове у писа-ние, и тогава ще можете и да написвате каквото ис-кате, и да прочитате сѣко писмо.

- Искатели и туй да научите?
- Искаме.
- Прочее внимавайте сега добрѣ що ще ви питамъ, и що ще ви кажѫ, че и него ще научите лѣсно!

— Кажи ми ти прочее Станъ, кой е първий гласъ у рѣчтѣ: б-о-б?

— Гласъ: б.

— Този гласъ са пише тѣй: тука ще напише учитеља буквата: б прѣдъ ученицитѣ нѣколко пѫти на училищнитѣ таблѣ, и сѣтне ще пита ученицитѣ:

— Кой знае сега да покаже, какъ са пише гласа: б?

— Знаѣк азъ.

— Покажи го съ прѣстъ у воздуха! — Покажи го пакъ съ прѣстъ на стола! — Покажи ти! — Покажи и ти!

— у воздуха! — на стола!

Тѣй ще пита учитеља много пѫти ученицитѣ — най първо по якитѣ и сѣтне по слабитѣ. За туй ще повика единъ отъ най добритѣ ученици:

— Ела ти Станчо, и напиши гласа б на училищнитѣ табла! (ученикътѣ излиза и го написва).

— Напишете го този гласъ сѣкой на своїйтѣ плакж! (написватъ го ученицитѣ).

— Обжрнете си сѣкой плаката, да видѣж, какъ сте написали! (ученицитѣ ги обращжтѣ. Ако нѣкой е написалъ неправилно или раскривено, учитеља го поправїж).

Напишете този гласъ още нѣколко пѫти! (ученицитѣ пишійтѣ. Учителя внимава и имъ поправїж).

По слѣдующий образъ сѫ изричѣйтѣ и сички оставили букви, които сѫ подѣлїйтѣ на уроци тѣй:

1-ий урокъ:	C, E;	8-ий урокъ:	X, Ж;
2.	» O, A, Д;	9.	» У, Ю, Я;
3.	» I, И, П;	10.	» Щ,
4.	» Ш, Т;	11.	» Б, В;
5.	» Г, Ч;	12.	» К, Р;
6.	» Н, Ж;	13.	» Ф, З;
7.	» Л, М;		

За осталите букви ще сѫ прикаже на ученицитѣ, кога захванжтѣ да сричатъ.

(Ще са продѣлжи).

ПОГЛЕДЪ

върху школските работи и расправи у Българитѣ и у другите народи.

— 808 —

И други пътъ го казахми и сега го повтаряме, че най-големитѣ жъртви, които би сѫ са направили отъ правителствата или отъ общините за распространението на народното просвѣщение, съкоги ще оставатъ безплодни, ако тия правителства или общини не подбуждатъ и не улесняватъ съставянието на различни дружества, които да иматъ за цѣль напрѣдъка на народното просвѣщение. Днесъ гледами да е напрѣдъло народното просвѣщение само у тия народи, които сѫ фанжли по рано да осъщатъ нуждата отъ тия дружества. Не казвамъ, че нашиятъ народъ не чувствува тая нужда; не мислимъ, че нашиятъ народъ не отговаря благосклонно на пригласяванията на добродѣтелни хора, които се залавятъ съсъ основанието на таквизи дружества: за доказателство имамъ многобройнитѣ читалища, женските дружества, благодѣтелнитѣ братства, ученическите дружини и проч. и пр. Нъ онова, което съсъ жалостъ казувами и подтвърдявами, е, че нѣкои отъ нашите свещеноначаялници и общини гледатъ на тия дружества съсъ една студенина, която да се прѣроди на умраза, а по послѣ и на гонение.

Отъ що излиза тая студенина на нашите нѣкои владици и общини къмъ едни толко съ богоугодни заведения, каквите сѫ нашите дружества? — «Заштото, отговарятъ владиците, съглеждаватъ у тия дружества една опозиция въ дѣлата си». — А защо е отъ васъ тая опозиция, о вий членове на тия дружества? — «Заштото, отговарятъ членовете, владиката гледа да ни съсипи дружеството».

Таквизи сѫ сношенията днесъ мѣжду нѣкои отъ нашите народни водачи и много отъ нашите благодѣтелни дружества по много мѣста изъ отечеството ни. Не показвамъ именно дѣ се явяватъ тия жалостни случаи; нъ подтвърдявами, че нити единитѣ, нити другите могатъ да си докажатъ прѣдубѣжденията. И наистина, какви сѫ причините на духовната власт, за да иска съсипването на едно дружество, и какви сѫ причините на едно

дружество, за да търси опозиция на духовната власт? Ако разгледами назначението на духовната власт ще намеримъ, че религиозното развитие, което е главният прѣдметъ на грижата на тая власт, не може да борави безъ умственото развитие на народътъ; ако погледнемъ на дѣлата на нашите дружества, сичките ще ги намеримъ съставени за въ полза на умственото развитие на сѫщиятъ този народъ. Както духовната власт не може да се отрече да се грижи за умственото развитие на народътъ, тѣй и нашите дружества не могатъ да се смѣтатъ за таквизи, които желаѣтъ да дадатъ на народътъ едно умствено развитие противоположно на религиозното развитие. Нашето духовенство трѣбува да вѣрува на искренността на нашите дружества отъ къмъ тая страна, защото то добре помни, че тия дружества сѫ, които най много помогнаха за освобождението отъ робството му. Сѫщо и нашите дружества трѣбува да сѫ убѣдени, че нашето духовенство нѣ само отъ самосебеси е длѣжно, като еднородно, да се грижи за умственото развитие на народа, нѣ още е и принудено за тоя прѣдметъ съсъ единъ уставъ изработенъ отъ цѣлиятъ народъ.

Не намирами проче въ основата причини нити за опозиция на дружествата противъ духовната власт, нити за мисъльта за съсипване на тия дружества отъ страната на нашата духовна власт. Напротивъ, въ основата си, както едната тѣй и другата страна иматъ едно взаимно задължение помѣжду си, за да могатъ да достигнатъ еднаквата цѣль, която гонятъ. Безъ това взаимно задължение, какви ще бѫдатъ сѣтниците имъ, ако нѣ освѣнъ да се съсипуватъ една друга, а народътъ да си остане у вѣчна мѣждусобна борба!

Намъ ни се струва, че едничката причина на студенината, която се е появила мѣжду нѣкои отъ нашите религиозни началници и нѣкои отъ нашите дружества, е само неопитността и на дѣлътъ страни. Защо напримѣръ единъ свещеноначалникъ да бѣга като опаренъ отъ пригласяванието, което му правїтъ членовете на едно дружество, за да иде да ги настърчи въ прѣдприятието имъ? Защо отъ друга напримѣръ едно дружество да не въсприема подпорката на единъ свещеноначалникъ у прѣдприятието му? И едната и другата страна правїтъ това, защото и едната и другата страна вършатъ работи безъ начила. Не сми чюли още нѣкое българско дружество безъ уставъ, и сѣки такъвъ уставъ носи на челото си: умственото народно

развитие; също знаймъ, че и съки български свещеноначиялникъ борави между народът пакъ чрезъ единъ уставъ, който го задължава да се грижи за умственото развитие. Е добре! дѣ е страхът между начялата на тия два устава? Като се зематъ добре у внимание тия два устава, напитъ свещеноначиялници ще разбератъ, че нѣ само сѫ длѣжни да отговарятъ на приглашението на дружествата, а иматъ още и друга длѣжностъ да бдѣятъ надъ успѣхътъ на тия дружества; а пакъ дружествата ще се убѣдятъ, че нѣ само съсъ подпорката на духовните начялници ще могатъ да достигнатъ цѣльта си, а сѫ длѣжни още да бдѣятъ подъ надзорътъ на тия начялници.

Не казвами, че не могатъ да се появяватъ оплаквания отъ двѣтѣ страни. Нѣ тия оплаквания трѣбува да се смѣтатъ за нѣщо, когато си иматъ начялото у това, когато едната страна постигне на законитѣ на другата страна. И въ тоя случай, само тогази ще имами напитъ дружества, че сѫ напистина въодушевени съсъ благородна цѣль, и напитъ свещеноначиялници, че сѫ истиински пастири, когато тия оплаквания станатъ прѣдметъ на разискване на върховната народна властъ, която е Екзархията, а нѣ изворъ на умраза и на гонение.

*Дружеството за поощрението на основното учение между
Протестантите у Франция, което е влѣзло въ четирици и пе-
тата година отъ съществуванието си, държало министерство мѣ-
сяцъ годишното си общо събрание.*

Това дружество има единъ бюджетъ отъ около 100,000 франка. Притѣжава дѣ нормални основни училища: едното за учители съсъ 34 ученици; другото за учителки съсъ 24 ученици. Ученицитѣ, които излизатъ отъ тия училища, отличаватъ се съсъ едно здраво учение и съсъ една сериозна любовъ къмъ званието си: затова се и търсятъ за учители. Дружеството поддържа и много воспитанници у разни нормални училища, съсъ което показва, че доброто приготвяне на учители и учителки е първата му грижа.

Школитѣ, които сѫ основани съсъ помощта на това дружество прѣзъ 1873 година, сѫ на четъ 24, а школитѣ, на които дава частни помощи, сѫ на четъ 201; сиречъ 225 школи, на които съществуванието дължи на това дружество. Това число,

казува рапортът, не отговаря още на пуждитѣ, а може да се каже, че у Франция 50,000 протестански лѣца сѫ още лишени отъ училища, които да принадлѣжатъ на протестанското вѣроисповѣданіе.

Въ словото си прѣдсѣдателятъ на дружеството припомнилъ за старанията, направени отъ прочутите хора, които единъ слѣдъ други сѫ управлявали дружеството — каквото контъ Пелеть, Маркизъ Жокуръ и Г. Гизо —, за да отманиятъ спѣнкитѣ, които ставатъ прѣзъ законътъ за Протестантитъ у Франция.

Прочитамъ въ Земедѣлско-економическиятъ листъ
Ступанъ:

« Ний сме на мнѣніе да са введе въ по-главнитѣ наши училища преподаванието и на земедѣлие, което да не бѫде задължителенъ предметъ, ако са види на нѣкои излишенъ, а да са предава въ едно опредѣлено за това време, на онѣзи ученици, които са приготвяты да бѫдятъ учители по селата, и които би желали и имъ трѣба да иматъ баремъ начални познания отъ тъзи наука. Да са отвори иоще за сега ако не повече, то баремъ едно училище за учители, въ което при другитѣ педагогически предмети да са предава и земедѣлческа наука. При толковото учители, които имахме за сега по селата, намъ ни трѣбатъ иоще много. А за да са отвори такова училище да ли е мѣчна работа? Ний мислимъ, че не; иска са само добра воля. Не са съмнѣваме, че нашитѣ народни пастири съ епархиалнитѣ съвѣти при другитѣ си грижи и старания за доброто урежданіе на общественниятѣ ни работи ще са погрижатъ за удовлетворението и на тъзи нужда. До сега сме исказвале нуждата да са извѣрши това и онова, а отъ сега когато вече захванахме да туряме общественниятѣ си работи въ добъръ редъ трѣба да захванемъ да извѣршаме и на дѣло онова, което са види за по-нужно. Казватъ нѣкои, че времето сичко рѣшава; но и отъ насъ са изисква да работимъ. »

ПОКАНА НА ПОДПИСКѢ.

САМЪ СИ ПОМОГНИ!

(SELF HELP).

Съ това насловиѣ има една книга, написанѣ на англійскій отъ г. Самуила Смайлса и прѣведенѣ и на други языци. Основа-та ѝ е ето каквѣ мысьль: *облѣга ли ся нѣкой, чловѣкѣ или народѣ, па себе си, труди ли ся, па утрае ли па борбѣ-тѣ съ колко-то мжинотиѣ и прѣпракы бы посрѣщнѧлъ, той си проправя пракъ пѫть изъ живота, зима прѣдникъ и добрува.* За да ся докаже и подкрѣпи тая мысьль у книгѣ-тѣ сѫ вѣщо нанизаны за углядъ животописны бѣлѣжки и умны речки отъ прочюты дрѣжавны, учены, вѣщи и други лични хора.

Спорядъ какважто здравѣ наукѣ подава тая книга, — тоя учитель за умный животъ и водачъ на млады-ты, — надѣжъ ся да лѣгне на срѣдце и да понесе и на всякий нашенецъ, който ся бѫде потрудилъ да іж прочете и запамятти. Съ такъвѣ надѣждѣ азъ іж и прѣведохъ па мѣрѣ нас скоро да іж дамъ да ся напечата и на бѣлгарскій языцъ.

Книга-та на-мѣрки ще излѣзе отъ 25 печатни-чны листа, а ще ся продава по едно срѣбрено меджи-діе една-та. Които обычять да си заржчять отъ неіж могжть-ся подписа по книжарницы-ты и читалища-та изъ нашенско; а, които сторять трудъ та наготовять купувачи па распродажѣ книги-ты, тѣмъ за труда имъ ще ся даде на всяки 10 заплатены книги по една книга поклонъ.

Забѣлѣжки за заржчаны-ты книги дано ми ся до-пратяхж до книжарницѣ-тѣ на Хр. Г. Дановъ и С-ie въ Пловдивъ, и то найкъсно до есенъ, до когато кни-га-та ще-бы готова.

ПЛОВДИВЪ, 1874 Іун. 24.

I. Груевъ.